

Benedykt Pepliński¹
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Analiza tendencji w handlu międzynarodowym wieprzowiną latach 1961-2009, część 1- eksport

Wprowadzenie

Produkcja wieprzowiny w latach 1961-2009 wzrosła o 329% z 24,80 mln ton do 106,33 mln ton, jednak wzrost produkcji nie był równomierny na poszczególnych kontynentach, gdyż np. w Azji produkcja wzrosła prawie dwudziestokrotnie, a w Europie zaledwie o 82%. Znacznie poprawiła się również efektywność produkcji na wszystkich kontynentach, jednak w Azji poprawa ta była znacznie większa.

Wzrost znaczenia gospodarczego Azji wynikającego z rosnącego poziomu PKB w połączeniu z rosnącymi dochodami sprawiają, że szybko rośnie zapotrzebowanie tego regionu świata na produkty pochodzenia zwierzęcego. Powoduje to znaczące zmiany w geograficznym rozlokowaniu światowej produkcji wieprzowiny oraz zmiany w strukturze handlu wieprzowiną na świecie.

Celem artykułu jest analiza zmian w handlu międzynarodowym wieprzowiną (w tej części eksportu) w latach 1961-2009 zarówno w ujęciu ilościowym i wartościowym.

Materiał i metoda

W pracy podstawowym źródłem danych były dane opublikowane na stronach FAOSTAT.

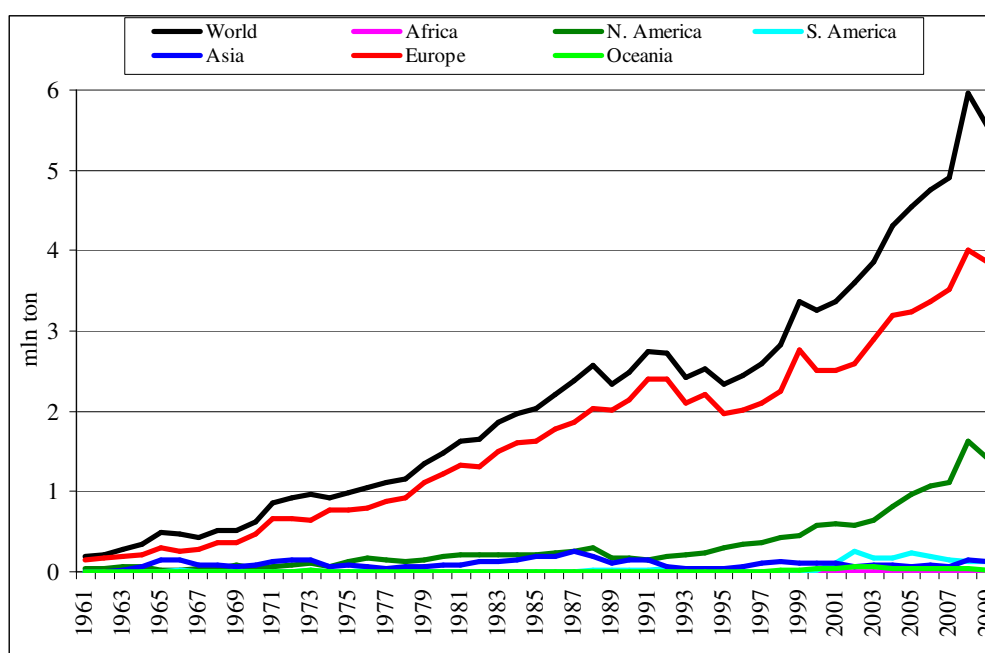
Analiza została przeprowadzona z wykorzystaniem średnich arytmetycznych, średnich ruchomych oraz linii trendu z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego Excel. Dla krajów powstałych na gruzach ZSRR i większości krajów komunistycznych z Europy w statystykach Eurostatu wykazany jest brak wymiany międzynarodowej do 1990 roku, dotyczy to także Polski.

Wyniki analizy

Wymiana międzynarodowa wieprzowiną systematycznie się rozwija i w 2009 roku poziom eksportu osiągnął 5,55 mln ton, co oznacza spadek o 6,8% w stosunku do rekordowego 2008 roku, w którym eksport wyniósł 5,95 mln ton. W 1961 roku poziom eksportu sięgnął 0,194 mln ton. Oznacza to, że w latach 1961-2009 poziom eksportu wieprzowiny wzrósł 28,5 krotnie, co daje średnioroczny przyrost eksportu na poziomie 7,2%. W całym analizowanym okresie głównym eksporterem wieprzowiny były kraje europejskie, których udział w światowym eksporcie sięgał od 57,1% w 1966 roku do 88,1% w 1992 roku. Od tego

¹ Dr B. Pepliński adiunkt, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Zarządzania i Prawa

okresu udział Europy w światowym handlu systematycznie maleje (w 2009 roku wyniósł 69,5%) ze względu na rosnące znaczenie krajów Ameryki Północnej, których udział zwiększył się w 2009 roku do 25,3% wobec 5,7% w 1991 roku i 17,1% w 1961 roku. Kraje Azji i Ameryki Południowej wyeksportowały w 2009 roku po około 125 tys. ton, a kraje Afryki i Oceanii odpowiednio 3 i 30 tys. ton. Zahamowanie rozwoju produkcji wieprzowiny w krajach europejskich, zwłaszcza w krajach Europy Środkowej oraz wprowadzane w UE rygory dotyczące dobrostanu zwierząt (które zwiększą koszty produkcji prosiąt) sugerują dalszy spadek udziału Europy w wymianie międzynarodowej.

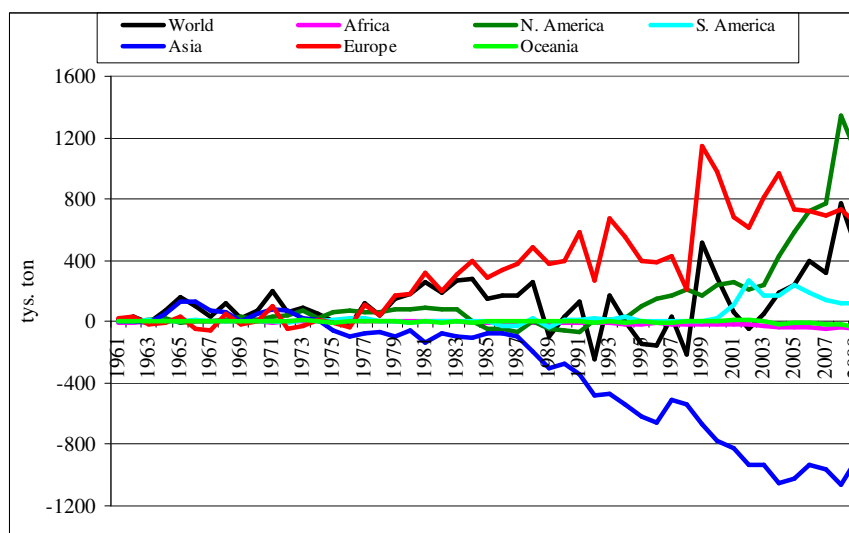

Rys. 1. Wielkość eksportu na świecie wg kontynentów w latach 1961-2009 w mln ton.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Słabnącą pozycję konkurencyjną Europy ukazuje także zmniejszający się eksport netto, który w latach 1999-2009 spadł prawie o połowę z 1,14 mln ton do 0,65 mln ton (rys. 2). Pozycję największego eksportera netto od 2007 roku mają kraje Ameryki Północnej, które w 2009 roku wyeksportowały netto 1,11 mln ton wieprzowiny, wobec 0,21 mln ton w 2002 roku i importu netto w latach 1984-1992. Największym importerem netto od połowy lat 70 jest Azja. Skala importu netto znajduje się w trendzie wzrostowym, choć w I dekadzie XXI wieku zauważalna jest stabilizacja poziomu importu netto na poziomie ok. 1,0 mln ton. Rośnie natomiast w ostatnich latach dysproporcja pomiędzy deklarowanym poziomem eksportu i importu w skali globalnej. Niewielkie różnice mogą wynikać z racji przesunięć w księgowaniu eksportu w jednym kraju i opóźnienia spowodowanego transportem w drugim kraju. Jednak różnice sięgające kilkuset tysięcy ton obserwowane w latach osiemdziesiątych i w II połowie I dekady XXI wieku mogą pokazywać znaczną skalę nadużyć wynikającą z subsydiowania eksportu na rynki trzecie (deklarowany towar zamiast eksportu do kraju spoza danego obszaru celnego pozostaje w danym kraju, a nieuczciwy eksporter pobiera stosowną dopłatę eksportową) lub/i znacznego poziomu nielegalnego importu. W 2008 roku nie zostało rozliczone po

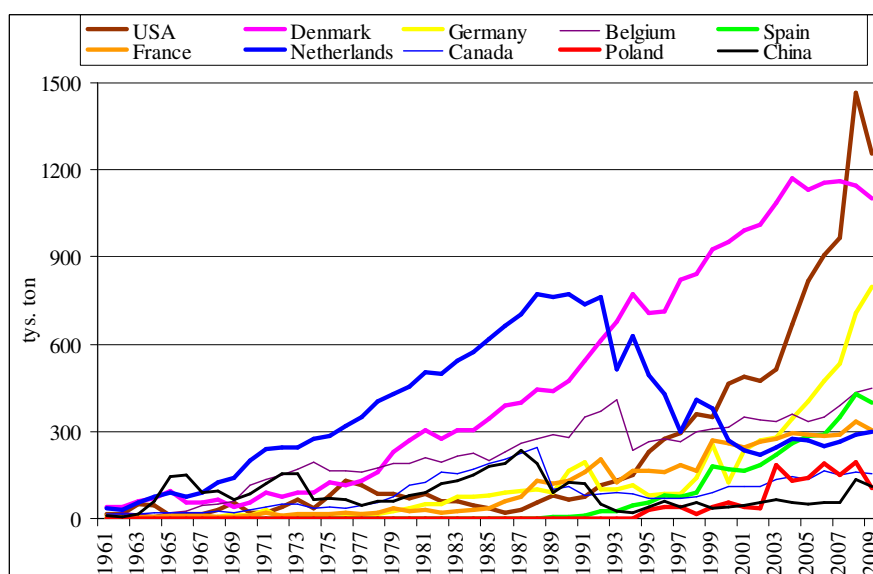
stronie importu aż 12,9% zadeklarowanego eksportu. W latach 80 odsetek ten był nawet wyższy, gdyż w 1981 roku sięgnął 15,8% eksportu.

Rys. 2. Wielkość eksportu netto na świecie wg kontynentów w latach 1961-2009 w tys. ton.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Największym eksporterem wieprzowiny na świecie są Stany Zjednoczone, w 2009 roku wyeksportowały 1,25 mln ton wobec 1,47 mln ton w 2008 roku i 0,46 mln ton w 2000 roku. Drugim, co wielkości eksporterem jest Dania, która w 2009 roku wyeksportowała 1,1 mln ton i która była liderem eksportu w latach 1993-2007. Od początku XXI wieku bardzo szybko rośnie również eksport trzeciego co do wielkości eksportera – Niemiec, które w 2009 roku wyeksportowały 0,80 mln ton wobec 0,12 mln ton w 2000 roku. Łącznie w pierwszej dziesiątce w 2009 roku były jeszcze tylko 2 pozazuropejskie kraje: Kanada z eksportem 153 tys. ton (8 miejsce) i Chiny z eksportem 112 tys. ton (miejsce 9). Na 10 pozycji z eksportem na poziomie 103 tys. ton znalazła się Polska, która spadła z miejsca 8. Wynikało to ze zmniejszenia eksportu z rekordowych 193 tys. ton w 2008 roku oraz rosnącego eksportu Kanady i Chin.

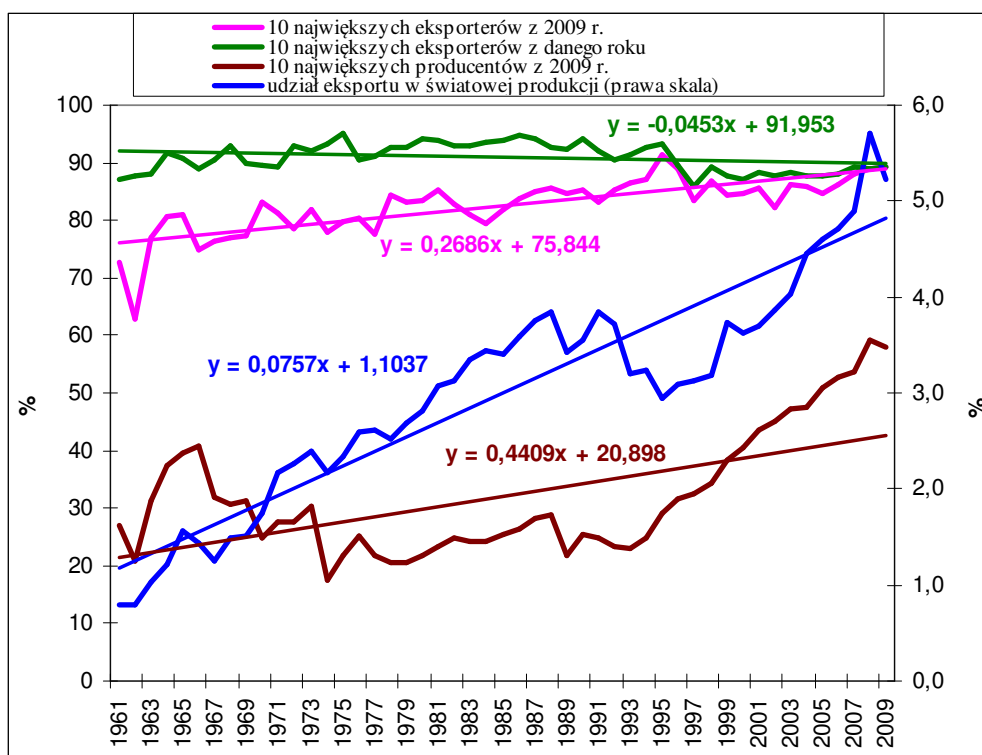
Rys. 3. Wielkość eksportu wieprzowiny w latach 1961-2009 u największych eksporterów na świecie w 2009 roku w tys. ton.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Udział eksportu w światowej produkcji wieprzowiny dość systematycznie rośnie z wyjątkiem lat 90, w których obserwowana była stagnacja (rys. 4). Przeciętny wzrost udziału eksportu w relacji do światowej produkcji rósł w tempie 0,0757 pkt% rocznie, co pozwoliło zwiększyć udział eksportu z 0,72% w 1961 roku do 4,97% w 2008 roku i 4,77% w 2009 roku.

Eksport wieprzowiny jest silnie skoncentrowany, gdyż udział 10 największych eksporterów w światowym eksporcie w 2009 roku wyniósł 89,42%. W 1961 roku udział 10 największych eksporterów w tym roku był nieznacznie niższy i wyniósł 87,01%, a najwyższy był w 1975 roku, gdy najwięksi eksporterzy objęli 95,01% rynku wymiany wieprzowiną. Linia trendu wskazuje na powolną dekoncentrację eksportu w tempie 0,0453 pkt % rocznie. Spośród największych ekporterów w 2009 roku aż 7 było w 1961 roku w grupie 10 największych eksporterów, co w połączeniu z nieznacznymi różnicami w udziale eksportu 10 największych ekspoterów z 2009 roku i 10 największych eksporterów w danym roku sugeruje dość stabilny skład największych eksporterów w analizowanym okresie.

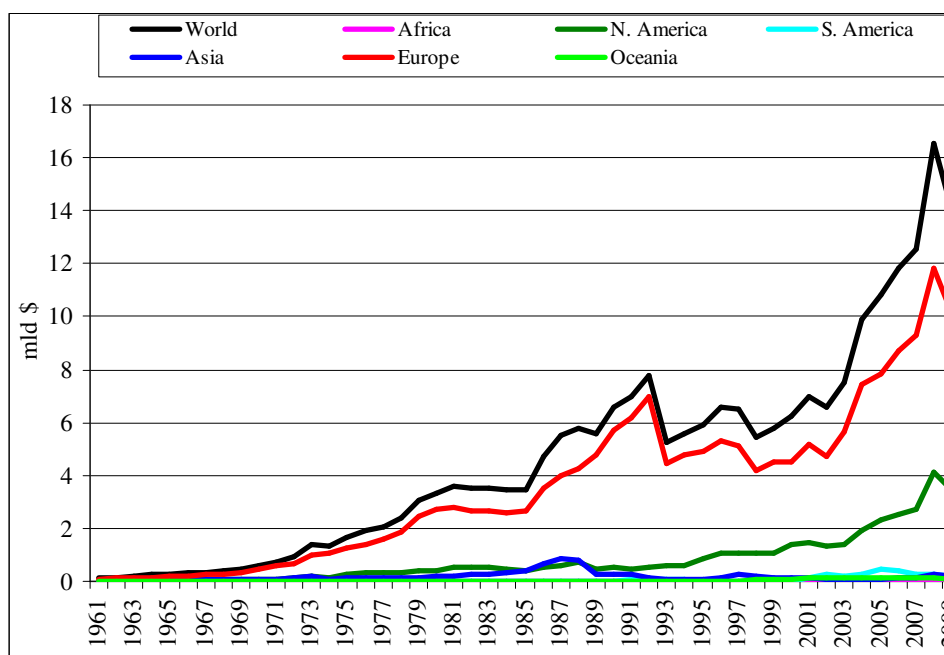
Udział 10 krajów, które w 2009 roku były największymi eksporterami wieprzowiny rósł, z 72,84% w 1961 roku do 89,42% w 2009 roku. Najszybciej jednak rośnie udział 10 największych producentów mięsa wieprzowego z 2009 roku, których udział w światowym eksporcie wzrósł z 27,01% w 1961 roku do 58,01% w 2009 roku, co daje średnioroczny wzrost 0,44 pkt%. Szczególnie szybki wzrost udziału w eksporcie widoczny jest od połowy lat 90, kiedy to udział tych krajów wzrósł o 30pkt%, co daje średnioroczne tempo przyrostu na poziomie 2pkt%.

Rys. 4. Udział 10 największych eksporterów w 2009 roku, w analizowanym roku, 10 największych producentów w 2009 roku w eksporcie ogółem oraz eksportu w światowej produkcji wieprzowiny w latach 1961-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Tendencje w poziomie eksportu wg kontynentów w ujęciu wartościowym są podobne do tendencji w ujęciu ilościowym, jednak zakres zmienności jest szerszy z racji rosnących cen mięsa wieprzowego. Poziom eksport osiągnął w 2009 roku wartość 14,11 mld \$ i był niższy niż rok wcześniej o 14,8% (16,56 mld \$), był natomiast 111rotnie wyższy niż w 1961 roku. Porównując to do 28,5-krotnego wzrostu w ujęciu ilościowym można stwierdzić, że ceny wieprzowiny w latach 1961-2009 wzrosły ponad 4-krotnie. Głównym eksporterem jest Europa, która wyeksportowała w 2009 roku wieprzowinę za 10,18 mld \$ wobec 0,094 mld\$ w 1961 roku oraz kraje Ameryki Północnej, które wyeksportowały wieprzowinę odpowiednio za 3,43 mld \$ i 0,024 mld \$. Na pozostałe kontynenty przypadał w 2009 roku eksport za niecałe 0,5 mld \$.

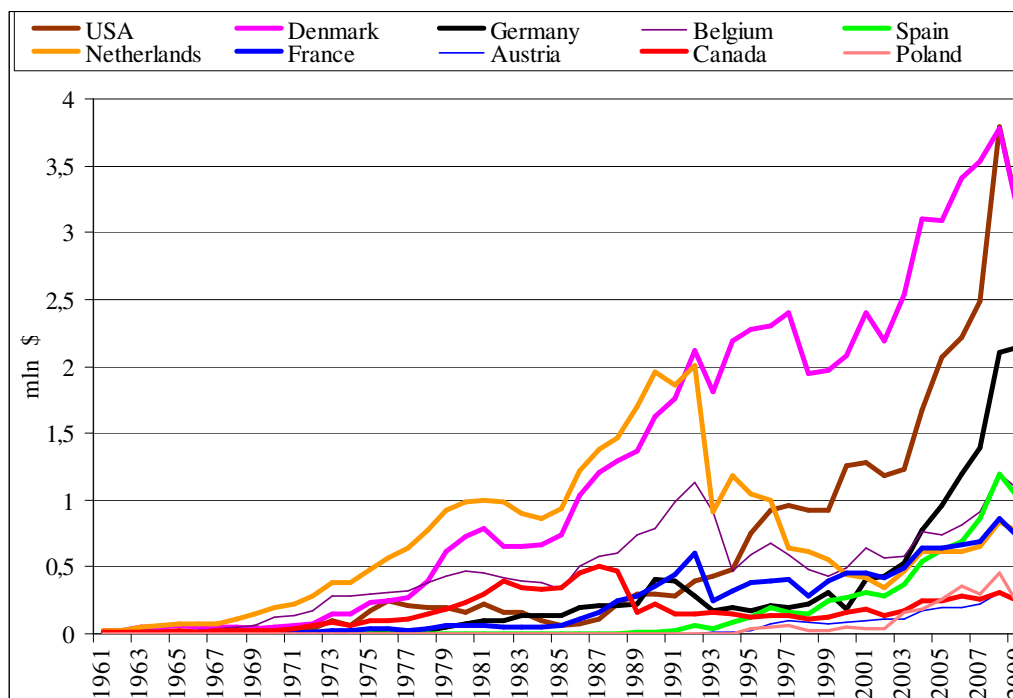

Rys. 5. Wielkość eksportu na świecie wg kontynentów w latach 1961-2009 w mld \$.

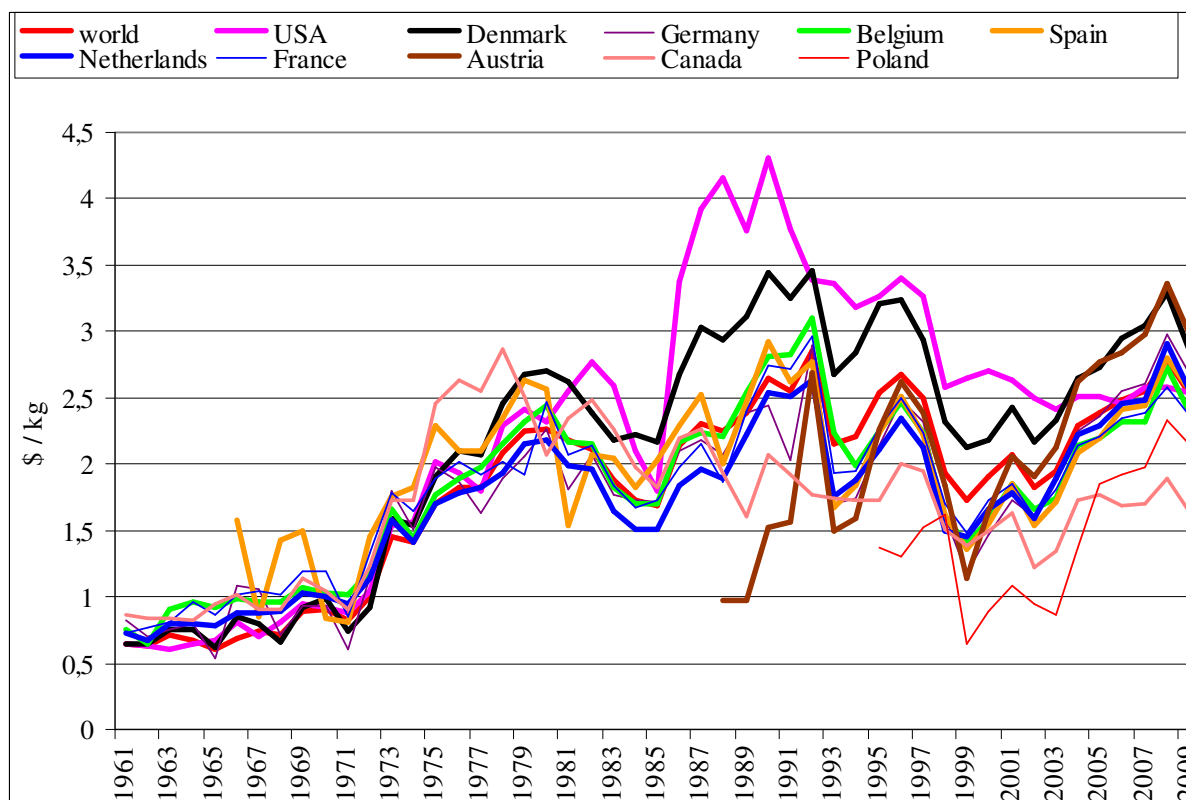
Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Podobnie kształtuje się układ największych eksporterów na poziomie państw. Największymi eksporterami są USA i Dania, które w 2009 roku wyeksportowały wieprzowinę odpowiednio za 3,18 i 3,16 mld \$ (rys. 6). Porównując to do poziomu eksportu w ujęciu wartościowym można obliczyć, że ceny uzyskiwane w eksporcie przez Danię są wyższe o około 14% niż przez USA (2,87 \$/kg mięsa wobec 2,54 \$/kg) (rys. 7). Wartość trzeciego co do wartości eksportera wieprzowiny – Niemiec osiągnęła w latach 2008-2009 poziom 2,1 mld \$. Eksport większy niż 1 mld \$ osiągnęły w 2009 roku jeszcze Belgia i Hiszpania. 10 na świecie eksporter – Polska wyeksportowała wieprzowinę za 0,22 mld \$, co dało przeciętną cenę 2,16 \$/kg mięsa, co stanowi cenę niższą niż średnio na świecie (2,54 \$/kg) o 15% i o 25% niższą niż cena uzyskiwana przez Danię. Może to świadczyć o niskiej jakości eksportowanej wieprzowiny i eksporcie dużej ilości gorszych gatunków mięs na rynki wschodnie, które są głównym odbiorcą polskiej wieprzowiny. Wśród 10 największych eksporterów w ujęciu wartościowym nie ma Chin, które uzyskiwały jeszcze niższe

iz Polska ceny (1,47\$/kg), a jej miejsce zajęła Austria, która wyeksportowała wiewprzowinę za 0,26 mld \$, co dało 2,99 \$/kg wiewprzowiny.

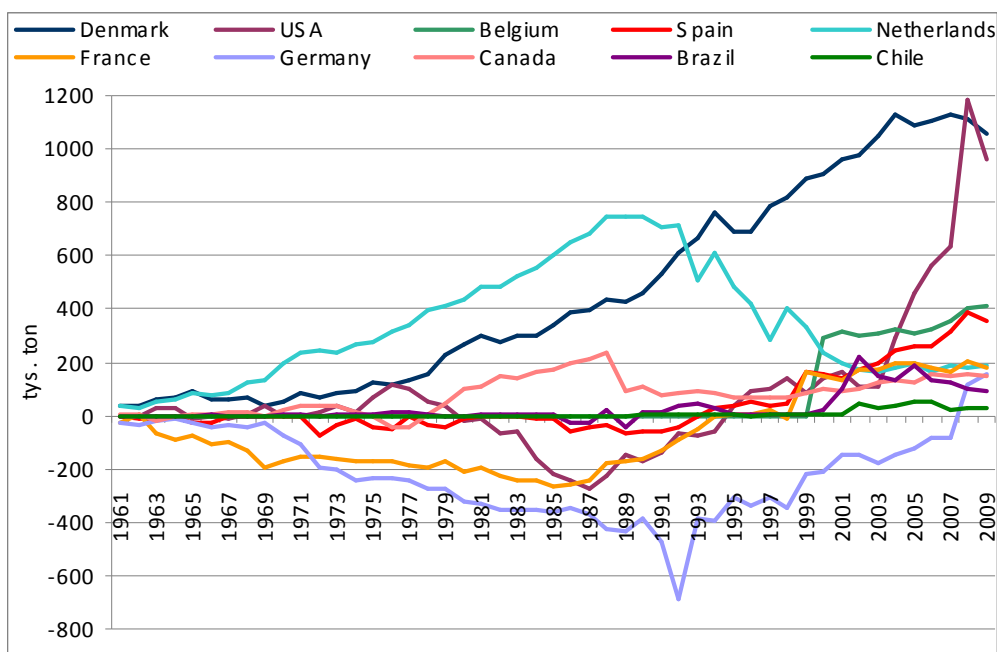

Rys. 6. Wielkość eksportu wiewprzowiny w latach 1961-2009 u największych eksporterów na świecie w 2009 roku w mln \$.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT,

Rys. 7. Ceny uzyskiwane w eksporcie wiewprzowiny w latach 1961-2009 przez największych eksporterów na świecie z 2009 roku w \$/kg wiewprzowiny.
 Źródło: obliczenia własne na podstawie FAOSTAT,

Wzrost wymiany międzynarodowej również w sektorze rolnym powoduje, że ważni eksporterzy nie tylko eksportują, ale często również importują duże ilości produktów, dlatego ważną miarą obrazującą konkurencyjność danego sektora jest wielkość eksportu netto. Największymi eksporterami netto w 2009 roku były Dania i USA, które wyeksportowały netto odpowiednio 1,05 mln ton i 0,96 mln ton wieprzowiny, co stanowiło odpowiednio 66,5% i 9,2% krajowej produkcji. W przypadku Danii obserwowana jest w ostatnich latach stabilizacja eksportu netto z powodu ograniczeń środowiskowych, natomiast w przypadku USA obserwuje się silny wzrost netto eksportu, co wskazuje, że w najbliższych latach USA staną się największym eksporterem netto wieprzowiny na świecie. Eksport netto na poziomie około 400 ton występował w Belgii i Hiszpanii i w obu przypadkach zauważalny jest wieloletni trend wzrostowy. Silny wzrost eksportu netto występuje jeszcze w przypadku Niemiec, które w 2009 roku wyeksportowały netto 157 tys ton, (7 miejsce), choć jeszcze w 2007 roku miały deficyt sięgający 85 tys. ton, a w 1992 roku ujemne saldo handlu wieprzowiną wynosiło 692 tys. ton. W przypadku pozostałych z 10 największych eksporterów netto zauważalna jest stabilizacja salda wymiany wieprzowiną. W gronie 10 największych eksporterów netto jest zaledwie 6 krajów europejskich, podczas gdy w gronie 10 największych eksporterów było 7 krajów.

Rys. 8. Eksport netto wieprzowiny w latach 1961-2009 u największych eksporterów netto na świecie w 2009 roku w tys. ton.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT,

Wnioski

1. Skala eksportu wieprzowiny rośnie zarówno w ujęciu ilościowym i wartościowym, jak również w relacji do wielkości produkcji.
2. Eksport wieprzowiny jest silnie skoncentrowany, czego wyrazem jest blisko 90% udział 10 największych eksporterów w danym roku w całkowitym eksporcie.

3. Rola Europy, jako najważniejszego eksportera z blisko 70% udziałem systematycznie słabnie na rzecz rozwoju eksportu z krajów Ameryki Północnej, co wskazuje na powoli słabnącą konkurencyjność produkcji wieprzowiny w krajach europejskich.

Streszczenie

Celem artykułu była analiza zmian w eksporcie wieprzowiną brutto i netto w latach 1961-2009 w ujęciu ilościowym i wartościowym. Głównymi eksporterami są kraje europejskie i Ameryki Północnej. Analiza wykazała silną koncentrację eksportu związaną z blisko 90% udziałem największych eksporterów na rynku międzynarodowym. W eksporcie wieprzowiny dominują kraje europejskie, jednak spadek ich konkurencyjności przekłada się na wzrost znaczenia krajów z Ameryki Północnej.

Analysis of trends in international trade in pigmeat in the years 1961-2009, part 1 - eksport

Summary

Purpose of this article was to analyze changes in pork exports gross and net in the period 1961-2009 in terms of quantity and value. The main exporters are the European countries and North America countries. The analysis showed a strong concentration of exports associated with nearly 90% share of the largest exporters in the international market. The decline the competitiveness of pig production pork in European countries translates into a rise of share of countries from North America.

Literatura

Faostat